

Дмитро КАЗНАЧЕЄВ

доцент кафедри

тактико-спеціальної підготовки

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ

У контексті суспільних трансформацій, що відбуваються в Україні протягом останнього десятиліття, питання дотримання прав людини під час проведення масових заходів набуває винятково важливого значення. Масові зібрання, протестні акції, мирні демонстрації та інші форми громадянської активності становлять одну з базових ознак демократичного суспільства. Однак саме в умовах великого скупчення людей значно зростає ймовірність конфліктів, що вимагає від поліції високого професіоналізму, гнучкості у прийнятті рішень та безумовного дотримання міжнародних і національних стандартів щодо прав людини.

З огляду на зміни в законодавстві, реформу поліції та підвищені очікування суспільства проблема забезпечення прав і свобод громадян у ситуаціях підвищеної соціальної напруги стає одним із ключових маркерів ефективності державної правоохоронної системи. Масові заходи є своєрідним тестом на відповідність діяльності поліції демократичним засадам, адже саме в таких умовах особливо важко дотримуватися принципів пропорційності, мінімального втручання та невибіркового застосування сили [1].

Зростання ролі громадянського суспільства, активна діяльність правозахисних організацій і збільшення кількості медіафіксацій поліцейських втручань призводять до того, що будь-які порушення швидко стають предметом суспільної уваги [11; 12, С. 10–14].

Попри наявність розвиненої нормативно-правової бази діяльність поліцейських під час масових заходів усе ще характеризується низкою проблем. Однією з ключових є недостатній рівень практичної підготовки особового складу, а також неповне розуміння меж застосування сили [6].

Проблемним залишається і питання комунікації між поліцією та учасниками заходів. Дослідження доводять, що низький рівень діалогу значно збільшує ризик ескалації конфліктів [11], тоді як якісна комунікаційна стратегія здатна запобігти інцидентам без застосування сили [4].

Ще одним аспектом є невідповідність окремих процедур міжнародним стандартам, серед яких Основні принципи ООН [1], Керівні принципи ОБСЄ [2], стандарти Ради Європи [4].

У науковій літературі домінує позиція, що ефективність забезпечення

публічного порядку можлива лише за умови орієнтації поліції на повагу до людської гідності.

Європейські моделі «поліції діалогу» довели свою ефективність у деескалації конфліктів [4]. Україна, адаптуючи ці підходи, запровадила комунікаційні групи, посилила відеофіксацію та оновила навчальні програми [10].

Однак залишається низка недоліків, серед яких: недостатня координація підрозділів, окремі порушення прав учасників мирних зібрань [12], проблеми зі скаргами та прозорістю [9].

Ключові ризики порушення прав людини під час масових заходів:

- 1) надмірне застосування сили [1];
- 2) обмеження свободи мирних зібрань [7];
- 3) селективне втручання [3];
- 4) недостатня фіксація поліцейських дій [8];
- 5) відсутність комунікації [11].

Реалізація комплексних заходів щодо навчання, контролю й прозорості здатна суттєво знизити ризики порушень прав людини [4; 6].

Список використаних джерел

1. Основні принципи ООН щодо застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами правоохоронних органів. URL : <https://www.ohchr.org>.
2. Керівні принципи ОБСЄ щодо свободи мирних зібрань. URL : <https://www.osce.org>
3. Європейська конвенція з прав людини. URL : <https://www.echr.coe.int>.
4. Рекомендації Ради Європи щодо діяльності поліції під час масових заходів. URL : <https://www.coe.int>.
5. Конституція України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
6. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
7. Проект Закону України «Про свободу мирних зібрань» (проект). URL : <https://zakon.rada.gov.ua>.
8. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
9. Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393-96-вр>.
10. Нормативні акти МВС щодо застосування сили та організації роботи поліції під час масових заходів. URL : <https://mvs.gov.ua>.
11. Amnesty International. Звіти про дії поліції під час протестів. URL : <https://www.amnesty.org>.
12. Human Rights Watch. Дотримання прав людини під час масових заходів. URL : <https://www.hrw.org>.